Motion

1977/78:1003

av Inger Lindquist
om barns processuella ställning i vårdnadsfrågor

Barnets rättsliga ställning har i vårt land inte varit föremål för särskilt stort intresse. Anledningen till detta kan tänkas vara att barn länge betraktats som de vuxnas tillhörighet. Barn som grupp har inte förmåga att föra fram sina synpunkter. Barn organiserar sig inte, deltar inte i debatter och kan inte bilda opinion.

Barnet står ensamt. Men barnet känner, tänker, tycker och lever intensivt på ett sätt som vi äldre mestadels har svårt att föreställa oss. Det gör att barnet är sårbart och att det ofta känner sig utlämnat i kritiska situationer. Barnets svårigheter blir särskilt påtagliga vid konfliktsituationer mellan barnets föräldrar eller andra vuxna personer. Intresset koncentreras då huvudsakligen till lösningen av de vuxnas problem. Barnet kommer i kläm och behandlas ofta som en bricka i ett spel. Barnet är i sådana fall på något sätt rättslöst.

Min uppfattning om barns situation framför allt vid konflikter var den närmaste anledningen till att jag år 1976 väckte en motion om att barns rättsliga ställning skulle ses över och att förslag till förstärkt rättsskydd för barn skulle läggas fram. Glädjande nog hade den till följd att en utredning om barns rättsliga ställning tillsattes i februari 1977.

Jag har den uppfattningen att allt fler – både enskilda och myndigheter – blivit mer uppmärksamma på och lyhörda för vad barnets rätt kräver. Förtjänsten härav kan bl. a. tillskrivas idérika ideella organisationer på detta område. Den ökade medvetenheten om barnets behov och hänsynen till barnet som individ gör att allt fler engagerar sig i händelser där man har anledning befara att barnets rätt trätts för när. För många, och inte bara för dem som yrkesmässigt kommer i beröring med problemen, framstår bristerna i den rättsliga ställning ett barn har som alltmer påtagliga.

Detta har nu senast belysts i några uppmärksammade vårdnadsfall, där barns desperata handlingar väckt allmän medkänsla. Vem vet i sådana fall vad barnet tycker, vad barnet tänker, och vem för barnets talan? Jag förutsätter att det råder full enighet om att barnets processuella ställning i dessa sammanhang måste förbättras. Det kan lämpligen ske genom att en person förordnas att tala för barnet, framlägga barnets synpunkter och enbart företräda barnets intressen.

I direktiven för kommittén beträffande förstärkning av barns rättsliga ställnings sägs bl. a. att skäl talar för att barnet behöver någon som under hela handläggningen av ett viktigt vårdnadsärende har att bevaka uteslutande barnets intressen samt att detsamma gäller i fråga om ärenden om överflytt-

ning av barn. Också i övrigt kan enligt direktiven formerna för behandlingen av vårdnadsärenden behöva bättre anpassas efter vad barnets intresse kräver.

Vad jag med denna motion vill påtala är att det brådskar. Missförhållandena har länge varit kända men åtgärderna dröjer.

Jag är fullt medveten om att kommittén har många och inte särskilt enkla frågeställningar inom skilda rättsliga områden att belysa. Jag vet också att utredningar tar tid. Men just därför vill jag föreslå att den angelägna frågan om barnets processuella ställning, när det gäller umgängesrätt och andra vårdnadsfrågor samt vid ifrågasatt verkställighet av sådana beslut, blir föremål för snabb behandling. Jag förmodar att denna fråga utan men för utredningsresultatet skulle kunna brytas ut och behandlas med förtur. Barnets trängda belägenhet i dessa ömtåliga och svårlösta situationer kräver att något sker och att det sker nu.

Åberopande det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att kommittén rörande förstärkning av barns rättsliga ställning får i uppdrag att snarast framlägga förslag om barnets processuella ställning i vårdnadsfrågor.

Stockholm den 25 januari 1978

INGER LINDQUIST (m)